

**Geografski problemi obmestij. Geographica Slovenica 11.** Izdal Inštitut za geografijo pri Univerzi E. Kardelja, Ljubljana 1981, 380 strani.

Dolgoletno in plodno sodelovanje med jugoslovanskimi in poljskimi geografi je že obradilo prenekateri sad, s katerim je prepojena tudi naša sodobna geografska misel. Zunanji izraz takega vzajemno-koristnega sodelovanja se kaže v prirejanju skupnih proučevanj ter v organiziranju bilateralnih seminarjev in posvetovanj. Drugi jugoslovansko-poljski geografski seminar je bil v Varšavi, in sicer od 29. maja do 3. junija 1978. leta. Najrazličnejši in tudi aktualni geografski problemi obmestij, ki po svoji funkcionalni in fiziognomski zgradbi predstavljajo prehodno ali vmesno cono med mesti in podeželjem, so bili v ospredju prikazov in obravnave na zadnjem meddržavnem geografskem seminarju na Poljskem. Večina prispevkov, ki so bili predstavljeni na seminarju, je objavljena v zadnjem zvezku *Geographicae Slovenicae*.

Pregled v knjigi objavljenih referatov nas nehote opozarja na raznovrstnost in širino pojavov in problemov, ki jih kažejo posamezna obmestja. Naslednja značilnost pa je v tem, da je bilo mogoče mnoge geografske značilnosti obmestij v zadovoljivi obliki prikazati in pojasniti samo s prilagojenimi metodološkimi pristopi. Tako spoznavamo, da so tudi obmestja »živ prostorski organizem«, ki imajo svoj začetek v urbanizaciji podeželja — vasi, in konec v rasti ter razširitvi mesta.

Naslednja osnovna vsebinska značilnost knjige o Geografskih problemih obmestij se kaže v tem, da so poljski kolegi s svojimi prispevki sistematično osvetlili kar se da raznovrstne geografske probleme obmestij, največkrat na primerih Varšave. Pri pregledu naših prispevkov pa ugotovimo, da le ti v večini primerov niso naravnani h kompleksnejši vsebinski predstavitvi jugoslovanskih obmestij. Morda je vzrok v tem, ker so bili udeleženci iz Jugoslavije iz treh različnih območij države (Slovenije, Makedonije in s Kosova). Prav zato so geografski problemi naših obmestij zelo enostransko prikazani. Škoda, da se srečanja v Varšavi niso udeležili še geografi iz drugih republik. Tako je izostala predstavitev geografskih značilnosti obmestij v Bosni in Hercegovini, Črni gori, Hrvaški ter v Srbiji in Vojvodini. Zato je tudi nemogoča primerjava značilnosti naših obmestij s poljskimi.

Podrobnejša vsebina prispevkov v reviji *Geographica Slovenica* je naslednja: V. Klemenčič objavlja prikaz problemov polkmečke strukture v obmestjih Slovenije, M. Panov pa razčlenjuje demogeografsko dinamiko v primestnih naseljih v SR Makedoniji. L. Zawadzki predstavlja nekatere izbrane probleme prostorskega razvoja obmestja, in sicer na primerih iz varšavskega obmestja. V. Gramatnikovski piše o transformaciji agrarnega prostora (podeželja) v predmestju Skopja. A. Stojmilov prikazuje pomen in vpliv rekreacije na preobrazbo skopljanskega obmestja. V. Točkovski pojasnjuje selitvene tokove prebivalstva v obmestnih predelih Bitole, medtem ko V. Daskalovski piše o nekaterih značilnostih ter perspektivah razvoja obmestij malih mest v naši najjužnejši republici. G. Mileški prikazuje in pojasnjuje zimski turizem v obmestnih predelih Ohrida in Struge.

Zanimiv in pregleden prispevek je napisal J. Rajman o demografskih procesih v obmestjih na južnem Poljskem. J. Falkowski iz Toruna predstavlja nekatere značilnosti obmestnega kmetijstva v srednjem delu spodnje Visle. H. Szulc prikazuje spremembe v ruralnih naseljih v obmestju Wroclawa, in sicer od začetka 19. stoletja dalje. A. Puška s Kosova podaja razmestitev industrije v obmestju Prištine in označuje njen pomen za najrazličnejše spremembe v geografskem okolju. M. Klemenčič piše o urbanizaciji naselij v neposrednem zaledju Trsta. M. Pak prikazuje funkcijo oskrbe kot dejavnik razvoja področij ob odprti meji, in sicer na primerih zahodnega dela Slovenije. M. Žagar je napisal referat o prometu v slovenskih mestih ter v njihovih obmestjih. Naslednja dva prispevka sta namenjena slovenskemu kmetijstvu. Jakob Medved prikazuje razvoj in razširitev gojenja nežitnih poljščin v Sloveniji v letih med 1961 in 1974 (povrtnine, krmne in industrijske rastline), medtem ko podaja B. Belec prostorske tipe z vidika posebnih kultur v Sloveniji (vinogradništvo, sadjarstvo in hmeljarstvo).

Večina sledečih prispevkov obravnava varšavsko obmestje. S. Herman osvetljuje obmestje z vidika proučevanja mestnih aglomeracij na Poljskem. A. Stasiak podaja zgodovinski razvoj obmestja Varšave od 19. stoletja dalje. M. Misztal pa prikazuje razvoj industrije v njem. Na osnovi faktorске analize G. Weclawowicz razčlenjuje socialno-ekonomsko strukturo v izbranih predelih varšavske aglomeracije. A. S. Kostrowicki nakazuje ekološke probleme obmestja na primeru modelnega območja Białołęka Dworska v Varšavi. S. Chmielewski pa na primeru severnovzhodnega predela Varšave razmišlja o spremembah geografskega okolja pod vplivom tega velenesta. B. Krol prikazuje rekreacijske površine v obmestju poljskega glavnega mesta. B. Gaczyńska in R. Kulikowski podajata pregled kmetijstva v obmestju Varšave, in sicer v luči prostorske primerjave različnosti kmetijstva v celotnem varšavskem vojvodstvu. A. Potrykowska prikazuje prostorsko sestavo zaposlencev in šolarjev, ki se dnevno vozijo v poljsko prestolnico. W. Stola poskuša na osnovi 10 kazalcev podati funkcijsko klasifikacijo obmestja Varšave. Zbornik zaključuje W. Karbownik z zanimivim prispevkom o bodočem razvoju varšavskega obmestja.

S tem prikazom zbornika o geografskih problemih obmestij smo želeli bralce le seznaniti z vsebino objavljenih prispevkov. Številni referati, predvsem poljskih geografov, poskušajo na podlagi novih, ali vsaj problemom prilagojenih metodoloških prijemov izluščiti pglavitne sestavine in svojstva obmestij. Tudi zato bo segal po knjigi vsakdo, ki ga zanima geografska problematika obmestij. Členitve in predstavitev raznovrstnih geografskih značilnosti obmestnih predelov dopolnjujejo številne tabele, kartogrami in diagrami. Prispevke slovenskih geografov sta s kartogrami in skicami opremila B. Antoničeva in C. Vojevoda. Zbornik sta uredila M. Klemenčič in M. Pak, njegovo izdajo pa je podprla Raziskovalna skupnost Slovenije.

Milan Natek

**Janko Pučnik, Velika knjiga o vremenu.** Ljubljana 1980 (367 s., 37 tabel, skice in fotografije)

Slovenska meteorologija in klimatologija premoreta precej poljudnih in strokovnih knjig v obliki učbenikov in priločnikov. Štiri je prispeval meteorolog in geograf J. Pučnik (o njegovi knjigi **Vreme in podnebje** smo poročali v GV 1975). Zadnja in najboljšejeja je v marsikaterem pogledu nenavadna. Teoretska izhodišča meteorologije in klimatologije avtorji navadno obdelajo na začetku. V Veliki knjigi je to šele v devetem poglavju (skupno jih je deset), po zgodovinskem pregledu razvoja obeh panog pri nas in v svetu. Nenavaden je tudi naslov. Ali knjiga zares zasluži ime Velika knjiga o vremenu? (točneje bi bilo: o vremenoslovju).

Positiven odgovor na to vprašanje prisodimo knjigi, ako upoštevamo, da obravnava vremenoslovje s širših zornih kotov kot smo navajeni. Razmeroma obilen je zgodovinski pregled po svetu, zbrani so ljudski reki o vremenu in stari opisi izrednih vremenskih pojavov v naši deželi. Tu je tudi poglavje o živalih in rastlinah — dobrih vremenarjih, po katerih se da tudi po Pučnikovem mnenju sklepati na vremenske spremembe. V slogu »Velike knjige« je na koncu tabelarni pregled meteorološkega razvoja pri nas in v svetu in mali meteorološki slovar. Močno izstopa snov o razvoju mreže vremenskih opazovalnic in meteorologije ter klimatologije po svetu in še posebej na slovenskih tleh. Pučnik dokaj enakovredno predstavi razne institucije, ki so pri nas gojile vremenoslovje in klimatologijo. Pri tem je dana vidna vloga fakultetam, posebno starejšim predavateljem meteorologije in klimatologije kot so A. Gavazzi, Anton Melik in O. Reva. Kot nekdanji vodja meteorološke uprave je avtor zbral podrobne podatke o razvoju vremenskih postaj od prve polovice preteklega stoletja do zadnjih let. Pri njegovih navajanjih starejših opazovalcev in pričetka opazovanja je prikrajšan Maribor, kjer naj bi pričeli opazovati l. 1863. V knjigi Slovenski štajer — dežela in ljudstvo, 1. snopič, Ljubljana 1869 (SM) pa zveemo za osnovne vremenske podatke za štajersko prestolnico že za leta 1839—1856.

V Pučnikovi knjigi močno izstopa poglavje o prvih strokovnih obdelavah vremenskih podatkov v avstroogrski dobi, ki skupno s tabelami v prilogi zavzema